

УДК 338.48:631.5 (477.87)
DOI 10.47279/Economy_2023-01-16

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПІДХОДИ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ АГРОТУРИЗМУ В МЕЖАХ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Л.М. Газуда¹

доктор економічних наук, професор

К.П. Індус²

кандидат економічних наук, доцент

Н.Ю. Волощук³

кандидат економічних наук, доцент

¹Ужгородський національний університет

88000, пл. Народна, 3, м. Ужгород, Закарпатська обл., Україна

¹Інститут аграрних ресурсів та регіонального розвитку НААН України
90252, пр. Свободи, 17, с. В. Бакта, Берегівський р-н, Закарпатська обл., Україна
e-mail: insbakta@ukr.net

²Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ
88000, Православна набережна, 21-А, м. Ужгород, Закарпатська обл., Україна

³Карпатський інститут підприємництва
90400, м. Хуст, вул. Заводська, 1а, Закарпатська обл., Україна

У статті розглянуто особливості процесу поєднання інтересів аграрного господарювання і розвитку туристичної сфери. Наголошено на тому, що агротуризм, як вид сільського туризму зосереджується на територіях сільської місцевості, має відпочинково-дозвілльєвий характер, і може успішно функціонувати на базі окремо взятого фермерського господарства, агроклостерного утворення, сільської садиби, гостинного двору тощо. Відмічено, що сфера агротуризму є специфічним видом туризму, де поєднуються як еко-, зелений та інші види туризму в межах територій сільської місцевості. Дослідженням підтверджено, що актуалізація розвитку агротуризму пов'язана з сучасними тенденціями і формуванням споживчого попиту на агротуристичні послуги. Окреслено необхідність побудови інтеграційного підходу до забезпечення розвитку і функціонування агротуристичних об'єднань, як формування нових видів підприємницької діяльності в межах сільських територій. Обґрунтовано доцільність зазначеного поєднання, оскільки у спільності і взаємозумовлені інтересів можна в результаті досягти синергії, тобто синергічного ефекту, який досягається тільки у взаємодії різноаспектних компонентів кожного з видів туризму. Розвиток сфери агротуризму уможлиблює процес розширеного відтворення територій сільської місцевості, в значній мірі сприяє прибутковості агротуристичних господарств в цілому, й інших видів економічної діяльності в межах зазначених територій, зокрема. В зазначеному контексті зумовлюється необхідність аграрного господарювання за новими технологіями виробництва органічної продовольчої продукції, що може бути затребуваним на ринку туристичних послуг і сприятиме подальшому перспективному розвитку агротуристичної сфери.

Ключові слова: інтеграційні підходи, передумови розвитку, аграрне господарювання, розвиток агротуризму, сільські території, органічна продукція.

INTEGRATIVE APPROACHES AS A PREREQUISITE FOR THE DEVELOPMENT OF AGRO-TOURISM WITHIN RURAL AREAS

Hazuda L.¹

doctor of economic sciences, professor

Indus K²

PhD in economic sciences, associate professor

Voloshchuk N.³

PhD in economic sciences, associate professor

¹Uzhhorod National University

88000, square Narodna, 3, Uzhgorod, Transcarpathian region, Ukraine

¹Institute of Agrarian Resources and Regional Development,
National Academy of Sciences of Ukraine
Svobody Ave., 17, p. V. Bakta, Berehiv district, Zakarpattia region, 90252, Ukraine
e-mail: insbakta@ukr.net

²Uzhorod Trade and Economic Institute of KNTEU
88000, Pravoslavna naberezhna, 21-A, Uzhgorod, Transcarpathian region, Ukraine

³Carpathian Institute of Entrepreneurship
90400, Khust, str. Zavodska, 1a, Zakarpattia region, Ukraine

The article examines the peculiarities of the process of combining the interests of agricultural management and the development of the tourism sector. It has been emphasized that agrotourism, as a type of rural tourism, focuses on the territories of rural areas, has a recreational and leisure character, and can successfully function on the basis of a separate farm, agrocluster formation, country estate, guest house, etc. It has been noted that the field of agrotourism is a specific type of tourism, which combines both eco-, green and other types of tourism within the boundaries of rural areas. Research has confirmed that the actualization of the development of agritourism is connected with modern trends and the formation of consumer demand for agritourism services. The need to build an integration approach to ensuring the development and functioning of agrotourism associations, as the formation of new types of entrepreneurial activity within rural areas, has been outlined. The expediency of the mentioned combination has been substantiated, since in the commonality and interdependence of interests it is possible to achieve synergy as a result, that is, a synergistic effect that is achieved only in the interaction of various aspects of each type of tourism. The development of the field of agritourism enables the process of expanded reproduction of rural areas, significantly contributes to the profitability of agrotourism farms in general, and other types of economic activity within the specified territories, in particular. In this context, the need for agricultural management based on new technologies for the production of organic food products has been determined, which may be in demand on the market of tourist services and will contribute to the further prospective development of the agro-tourism sector.

Keywords: integration approaches, prerequisites for development, agricultural management, development of agritourism, rural areas, organic products.

Постановка проблеми. Нині в межах територіального зростання, зокрема сільських територій актуальності набуває функціонування ефективної моделі агротуристичної сфери, оскільки існує потреба у розвитку ринку туристичних послуг, передусім засобом розширення потенційних можливостей зазначених послуг, як агро-, в цілому, так і еко-, зеленого, сільського, активного, кінного, лісового, гірського, рекреаційного, сімейного тощо, зокрема. В межах Закарпатської області зазначені види туризму мають особливу актуальність, оскільки територія регіону, з її поділом на три природно-економічні зони, низинну, передгірну і гірську, де кожна з них має свої особливості й пріоритетні сфери, або ж види економічної діяльності для розвитку, формує потенційні можливості розширеного відтворення сільських територій, передусім у напрямі розвитку агротуристичної сфери. В контексті зазначеного інтеграційне поєднання інтересів двох сфер аграрної і туристичної дасть можливість забезпечити розширене відтворення територій сільської місцевості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуалізація досліджень щодо забезпечення розвитку сільських територій, передусім засобом функціонування агротуристичних підприємств наголошується у працях вітчизняних науковців, серед яких В. Бондар, Л. Ганжа [1], І. Власенко, Г. Іващенко [2], Л. Газуда, А. Балян, М. Газуда, Н. Волощук, С. Газуда [3], І. Гончаренко, К. Коноваленко, Ж. Сокровіщук [5], Т. Заставецький [6], В. Гловацька [4], М. Рутинський, Ю. Зінько [11], Р. Чернова [12] та ін. Наукові підходи до формування ефективного аграрного господарювання розглядаються у працях вчених-економістів Ю. Лупенка [7], М. Малік, О. Шпикуляк [8], Л. Мармуль [9], С. Мельниченко, Г. Михайличенко [10] та ін. Незважаючи на детальне дослідження зазначених проблем розвитку сільських територій, дискусійними залишаються питання інтеграційного поєднання інтересів аграрної і туристичної сфери.

Мета статті. В дослідженні особливостей і можливостей інтеграційного формування у сфері агротуризму в межах розвитку сільських територій.

Виклад основного матеріалу. Агротуризм, як вид сільського туризму зосереджується на територіях сільської місцевості, має відпочинково-дозвіллевий характер, і може успішно функціонувати на базі окремо взятого фермерського господарства, агрокластерного утворення, сільської садиби, гостинного двору тощо. Здійснюється передусім для надання туристичних послуг в плані рекреації, активного пропагування традиційних форм господарювання в сільській місцевості. Доцільним є започаткування розвитку агротуризму на основі сільськогосподарського підприємства, яке безпосередньо займається виробництвом екологічно чистої продовольчої продукції.

Незважаючи на слабку визначеність сутнісного розуміння поняття агротуризму, найчастіше акцентується увага на туристичних послугах, які можна надавати у власних сільських будинках, діючих фермах або ж територіях сільської місцевості, які не відносяться до природно-заповідних територій, де заборонено господарську діяльність. Досить часто у науковій літературі можна зустріти поняття агрооселі, як житлове приміщення розташоване на території сільської місцевості, де наявними є близько п'яти кімнат, які задовольняють потреби туристів у проживанні, є приватною власністю господаря агрооселі, який займається веденням сільського господарства і наданням послуг агротуристичного характеру [2].

Функціональність аграрного туризму зумовлюється розвитком аграрної підприємницької діяльності, що здійснюється, як ми відмічали, в сільській місцевості. Зазначена діяльність безпосередньо стосується виробництва продовольчої продукції, передусім органічної, що викликає зацікавлення з боку споживачів туристичного продукту. Оскільки, діяльність агротуристичних господарств відбувається в межах сільських територій, тому агротуризм розглядається через призму поняття сільського туризму, як сфери індустрії туризму спрямованої на використання природно-ресурсного, потенціалу краю з його традиціями, автентичністю, позиційними властивостями місцевості, серед яких вагоме місце займає зв'язаність і компактність території, орієнтаційна спрямованість культурно-історичного його надбання тощо. Водночас, діяльність у сфері агротуризму, як і в інших видах туризму, в тому числі й в тих, що розвиваються в меж-

ах сільських територій (еко-, зелений туризм тощо) зосереджується на отриманні прибутку, незалежно від того чи це велика компанія, чи суб'єкт малого бізнесу, або ж окрема родина, яка надає туристичні послуги на базі власної оселі (агрооселя).

При цьому, агротуристичним послугам притаманні специфічні риси до яких можна віднести їх нематеріальний характер, цілісність процесу надання туристичних послуг та її споживання, неможливість їх збереження й змінність якісного складу надаваної послуги [12].

Сфера агротуризму є специфічним видом туризму, де поєднуються як еко-, зелений та інші види туризму в межах територій сільської місцевості. Водночас існує багатогранність наукових підходів, де чітко відокремлюються відмічені вище види туризму. В деякій мірі ми погоджуємося з такою диференціацією у трактуванні різних видів туризму, що можуть розвиватися в сільській місцевості. Однак нам імпонує саме їх поєднання, оскільки вважаємо, що у спільності і взаємозумовлені інтересів можна в результаті досягти синергії, тобто синергічного ефекту, який досягається тільки у взаємодії різноаспектних компонентів кожного з видів туризму.

У наукових дослідженнях проведених на базі Закарпатської державної сільськогосподарської дослідної станції с. Велика Бакта (Національна академія аграрних наук України), акцентовано увагу на доцільності застосування інтеграційних підходів до забезпечення власної діяльності у напрямі поєднання інтересів аграрного господарювання і туристичної сфери, оскільки для цього є сприятливі передумови і потенційні можливості [3]. При цьому на туристичному ринку є потреба в наданні послуг агротуристичного характеру, оскільки агротуризм може поєднати відпочинок (дозвілля), оздоровлення, рекреацію в межах сільської місцевості з проживанням в агроготелях, агрооселях власників будинків, де можна скуштувати смачні традиційні страви, вивчити місцевий побут, культуру, історичні традиції сільських мешканців. Водночас для більш детального ознайомлення із процесом життєзабезпечення і розвитку сільської громади, туристи на добровільній основі можуть допомагати власникам агроосель по господарству виконуючи сільськогосподарську роботу, яка їх зацікавила. Такі роботи

можуть здійснюватися і у селянському (фермерському) господарстві, агропромисловому підприємстві тощо.

Вагомою складовою розвитку агротуристичної сфери є агрогастрономія як особливий різновид дозвіллево-відпочинкових послуг, які можуть надаватися в межах господарюючого суб'єкта, який займається виробництвом сільськогосподарської продукції, передусім екологічно чистої з якої можна приготувати традиційні страви певної місцевості. За бажанням туриста приготування кулінарних страв за традиційними і старовинними рецептами може відбуватися в тандемі з шеф-кухарем.

Доцільно відмітити, що Берегівщина (Закарпатська область) багата на термальні води, які мають лікувальні й оздоровчі властивості. На території Берегівського району розміщена значна кількість комплексів, зокрема відпочинково-оздоровчий комплекс „Жайворонок” та відпочинково-спортивна база „Закарпаття”, які знаходяться в самому центрі м. Берегово; відпочинково-оздоровчий комплекс у с. Косонь, Урочище 1; відпочинково-лікувально-оздоровчий комплекс „Есо-Термал”, с. Косонь, Урочище 2 та ін. Це є значним потенціалом для розвитку різних видів туризму, в тому числі агротуризму.

Крім цього, Закарпаття в цілому, й Берегівщина, зокрема відома за межами краю давніми традиціями виноробства й різновидами виноградно-виноробної продукції. Асортимент закарпатських вин можна скуштувати у винних підвалах „Старий підвал”, дегустаційних залах „Шош” та „Урста”, будинку дегустації „Шато Чизай”, будинку вин „Берегвідек” (Берегівський район). Наявність такого потенціалу виноробної продукції дає можливість розвитку винного туризму.

Таким чином, в сучасних умовах господарювання зумовлюється необхідність поєднання інтересів і різновидів туризму з метою використання потенційних туристичних можливостей краю. Зазначена взаємозумовленість може втілитися в агротуристичному формуванні, як форми господарської діяльності на основі поєднання інтересів сфери сільського господарства й індустрії туризму. Вагомим значенням в межах формування набуває організування тематичних турів агрогастрономічного, етногастрономічного, винногастрономічного, або ж будь-якого кулінарно-гастрономічного характеру,

в межах яких туристи зможуть ознайомитися з традиціями національної кухні, культурою вирощування винограду, виробництвом винної продукції, культурою споживання вина тощо.

Дослідження підтверджує, що актуалізація розвитку агротуризму пов'язана з сучасними тенденціями і формуванням споживчого попиту на агротуристичні послуги. Зазначений попит окреслюється тим, що досліджувані послуги надаються в межах навколишнього природного середовища сільської місцевості. При цьому туристичний інтерес викликає сам побут сільських мешканців, який має певні відмінності з проживанням у місті починаючи від споглядання чудових краєвидів, можливості спілкування з свійськими тваринами, особливо для дітей, спільної праці з господарем садиби і завершуючи куштуванням кулінарних шедеврів традиційних страв.

Висновки. Розвиток сфери агротуризму уможливорює процес розширеного відтворення територій сільської місцевості, в значній мірі сприяє прибутковості агротуристичних господарств в цілому, й інших видів економічної діяльності в межах зазначених територій, оскільки туриста потрібно не тільки влаштувати на нічліг і забезпечити належне харчування, але й надати низку інших послуг, серед яких: транспортні перевезення, бронювання місць, організування екскурсій, формування туристичних атракцій, медичний супровід, з комплексом послуг медичної допомоги тощо. Отже, турист повинен отримати весь комплекс відпочинково-дозвіллевих послуг на які він розраховує для забезпечення власного комфортного відпочинку. Якісна організація відпочинку туристів сприяє формуванню позитивного іміджу і рекламуванню як суб'єкта туристичної діяльності, так і місцевості, в цілому. Задіяння зазначених підходів сприятиме розширеному відтворенню сільської місцевості, відродженню давніх традицій краю, підвищуватиме добробут і благополуччя мешканців сільських територій.

Таким чином, агротуризм як вид підприємницької діяльності відіграє особливу роль у розвитку сільських територій формуючи їх туристичну привабливість, розширюючи робочі місця, і що важливо підвищуючи добробут і благополуччя сільських мешканців, окреслюючи пріоритети комфортного проживання на досліджуваних територіях.

Бібліографічні посилання

1. Бондар В.В., Ганжа Л.Я. Агротуризм як вид диверсифікаційного розвитку сільськогосподарського підприємства. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/bondar4.htm
2. Власенко І.В., Іващенко Г.В. Функціонування сільського зеленого туризму в умовах ринкової економіки України. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=26105.pdf>
3. Газуда Л.М., Балян А.В., Газуда М.В., Волощук Н.Ю., Газуда С.М. Розвиток аграрного підприємства в Закарпатській області в умовах євроінтеграційних процесів: науково-прикладні аспекти і рекомендації. Велика Бакта. ТОВ «РІК-У», 2021. 67 с.
4. Гловацька В.В. Сільський зелений туризм: сутність, функції, основні організації (Про розвиток зеленого туризму (СЗТ) в Україні) // Економіка АПК. 2006. № 10. С.148-155.
5. Гончаренко І.В., Коноваленко К.В., Сокровіщук Ж.В. Необхідність розвитку агротуризму на території Миколаївської області // Вісник аграрної науки Причорном'я. 2014. Вип. 4. С. 20-26.
6. Заставецький Т.Б. Туризм як одна з пріоритетних галузей розвитку депресивного аграрного регіону // Туризм сільський зелений. 2007. № 6. С. 15-19.
7. Лупенко Ю.О. Інвестиційні процеси в аграрному секторі економіки в умовах кризи: Збірник наукових праць// Мінагрополітики України, Подільський державний аграрно-технічний університет, Інститут бізнесу і фінансів. Вип. 17, т. 2. Кам'янець-Подільський, 2009. С. 525-527.
8. Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. Розвиток підприємства в аграрному секторі економіки//Економіка АПК. 2006. № 4. С. 3-10.
9. Мармуль Л.О. Методичні підходи до розвитку сільських територій на засадах децентралізації// Економіка АПК. 2016 . № 7. С. 80-86.
10. Мельниченко С.В., Михайличенко Г.І. Розвиток сільського туризму як джерела отримання додаткових доходів особистих селянських господарств в Україні // Бар'єри та можливості розвитку малого та середнього бізнесу в Україні: Матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 14-15 лютого 2005 р.). К.: РВПС України НАН України, 2005. С. 250-251.
11. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм: навч. посіб. К.: Знання, 2006. 271 с.
12. Чернова Р.Ю. Особливості надання послуг у сфері сільського зеленого туризму URL: https://tourlib.net/statti_ukr/chernova2.htm